

Nr 21.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 56 § 4 mom. samt 59 och 79 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen ävensom till lag angående ändrad lydelse av 23 och 25 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) samt av det i 24 § samma lag angivna formuläret.

Till konstitutionsutskottets handläggning ha båda kamrarna den 19 april 1952 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 207, däri Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden den 28 mars 1952 föreslagit riksdagen att antaga följande

1) F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 56 § 4 mom. samt 59 och 79 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 56 § 4 mom. samt 59 och 79 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att det i 59 § samma lag angivna formuläret skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

56 §.

4. Sedan den ————— anses obefintligt.

Över godkända anmälningar upp-
rättar Konungens befallningshavande
en lista. Å denna uppföras först an-
mälda kartellbeteckningar i bokstavs-
ordning och under varje kartellbe-
teckning, likaledes i bokstavsordning,
partibeteckningarna för de partier,
som ingå i kartellen, jämte under

Över godkända anmälningar upp-
rättar Konungens befallningshavande
en lista. Å denna uppföras först an-
mälda kartellbeteckningar i bokstavs-
ordning och under varje kartellbe-
teckning, likaledes i bokstavsordning,
partibeteckningarna för de partier,
som ingå i kartellen, jämte under

¹ Senaste lydelse, se SFS 1944:84.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

varje partibeteckning de av partiet anmälda kandidaterna. Därefter uppföras i bokstavsordning partibeteckningarna för de partier, vilka icke anmält kartellbeteckning, jämte under var och en av dessa partibeteckningar de av partiet anmälda kandidaterna. Å listan utsättes även erinran om bestämmelserna i 59 § andra och fjärde styckena. Formulär till listan fastställs av Konungen.

Över Konungens ----- över valet.

varje partibeteckning de av partiet anmälda kandidaterna. Därefter uppföras i bokstavsordning partibeteckningarna för de partier, vilka icke anmält kartellbeteckning, jämte under var och en av dessa partibeteckningar de av partiet anmälda kandidaterna. Å listan utsättes även erinran om bestämmelserna i 59 § andra och femte styckena. Formulär till listan fastställs av Konungen.

59 §.

Vid valet ----- utan kännetecken.

Å valsedel ----- tredje beteckning.

Nedanför namnen må vara såsom valkrets-beteckning anbragt beteckning för den valkrets sedeln avser.

Valsedel skall ----- det andra.

Har å ----- den beteckningen.

Valsedel bör ----- vilka åsyftas.

79 §.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt;

vilken saknar väljarbeteckning;

vilken upptager väljarbeteckning å annat ställe än ovanför namnen;

vilken upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;

vilken annorledes än såsom första beteckning upptager kartellbeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, eller såsom första beteckning upptager dylik kartellbeteckning utan att såsom andra beteckning upptaga någon av de å

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt;

vilken saknar väljarbeteckning;

vilken upptager väljarbeteckning å annat ställe än ovanför namnen;

vilken upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;

vilken annorledes än såsom första beteckning upptager kartellbeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, eller såsom första beteckning upptager dylik kartellbeteckning utan att såsom andra beteckning upptaga någon av de å

(Nuvarande lydelse:)

nämnda lista under kartellbeteckningen uppförda partibeteckningarna; vilken upptager någon å omförmälda lista under kartellbeteckning uppförd partibeteckning annorledes än såsom andra beteckning under denna kartellbeteckning;

vilken icke upptager något giltigt namn; dock att då samtliga namn skola av anledning, som i 80 § andra stycket sägs, anses såsom obefintliga, valsedeln likväl skall tillgodoräknas den A-grupp, B-grupp och C-grupp sedeln jämlikt 81 § på grund av sin väljarbeteckning skall tillhöra.

Finns i — — — — — valsedeln

(Föreslagen lydelse:)

nämnda lista under kartellbeteckningen uppförda partibeteckningarna; vilken upptager någon å omförmälda lista under kartellbeteckning uppförd partibeteckning annorledes än såsom andra beteckning under denna kartellbeteckning;

vilken upptager valkrets-beteckning å annat ställe än nedanför namnen;

vilken icke upptager något giltigt namn; dock att då samtliga namn skola av anledning, som i 80 § andra stycket sägs, anses såsom obefintliga, valsedeln likväl skall tillgodoräknas den A-grupp, B-grupp och C-grupp sedeln jämlikt 81 § på grund av sin väljarbeteckning skall tillhöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1952.

2) **Förslag**

till

L a g

angående ändrad lydelse av 23 och 25 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ (nr 253) samt av det i 24 § samma lag angivna formuläret.

Härigenom förordnas, att 23 och 25 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att det i 24 § samma lag angivna formuläret skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

23 §.

Val är omedelbart och sker med slutna sedlar. Därvid skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken. *Nederst å valsedels framsida* må vara *såsom valbeteckning anbragt* en av beteckningarna »landstingsmannaval», »kommunalfullmäktigval», »municipalfullmäktigval», »stadsfullmäktigval», »kyrkofullmäktigval för församlingen», »kyrkofullmäktigval för samfälligheten» eller »kyrkofullmäktigval för skoldistriktet» eller annan beteckning i ord för ifrågavarande val. Ovanför namnen skall å valsedel utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av väljare eller för viss meningsriktning). Ovanför partibeteckningen må förekomma en kartellbeteckning (beteckning i ord för två eller flera vid valet samverkande partier) och mellan partibeteckningen och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom partiet).

Val är omedelbart och sker med slutna sedlar. Därvid skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken. Ovanför namnen skall å valsedel utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av väljare eller för viss meningsriktning). Ovanför partibeteckningen må förekomma en kartellbeteckning (beteckning i ord för två eller flera vid valet samverkande partier) och mellan partibeteckningen och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom partiet). *Nedanför namnen* må vara *anbragt, såsom valbeteckning*, en av beteckningarna »landstingsmannaval», »kommunalfullmäktigval», »municipalfullmäktigval», »stadsfullmäktigval», »kyrkofullmäktigval för församlingen», »kyrkofullmäktigval för samfälligheten» eller »kyrkofullmäktigval för skoldistriktet» eller annan beteckning i ord för ifrågavarande *slag av val ävensom, såsom valkrets beteckning, beteckning för den valkrets sedeln avser.*

¹ Senaste lydelse, se SFS 1942: 177.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Valsedel bör — — — — — vilka åsyftas.
 Är något — — — — — såsom obefintliga.

25 §.

Ogill är valsedel:
 till vilken använts annat än vitt
 papper;
 å vilken finnes något kännetecken,
 som uppenbarligen blivit med avsikt
 där anbragt;
 vilken upptager valbeteckning å an-
 nat ställe än *nederst å framsidan*;
 vilken saknar partibeteckning;
 vilken upptager parti-, kartell- eller
 fraktionsbeteckning å annat ställe än
 ovanför namnen;
 vilken upptager flera än tre beteck-
 ningar ovanför namnen; eller

vilken icke upptager något giltigt
 namn.

Finnas i — — — — — sedel räknas.

Har vid val, vilket förrättats i sam-
 band med ett eller två andra val, av-
 givits en eller ock två likalydande
 valsedlar, försedda med valbeteckning
 för det andra eller något av de andra
 valen, skall, med iakttagande av vad i
andra stycket sägs, angivna förhållan-
 de icke föranleda, att sedeln ogillas.

Finnas i ett — — — — — avgivits, räknas.

Finnas i annat — — — — — alla ogilla.

Där i — — — — — valsedeln ogill.

Ogill är valsedel:
 till vilken använts annat än vitt
 papper;
 å vilken finnes något kännetecken,
 som uppenbarligen blivit med avsikt
 där anbragt;
 vilken saknar partibeteckning;
 vilken upptager parti-, kartell- eller
 fraktionsbeteckning å annat ställe än
 ovanför namnen;
 vilken upptager flera än tre beteck-
 ningar ovanför namnen;
 vilken upptager valbeteckning *eller*
valkrets-beteckning å annat ställe än
nedanför namnen; eller
 vilken icke upptager något giltigt
 namn.

*Har valsedel försetts med valkrets-
 beteckning avseende annan valkrets
 än den som väljaren tillhör, skall den
 omständigheten icke föranleda att se-
 deln ogillas.*

Har vid val, vilket förrättats i sam-
 band med ett eller två andra val, av-
 givits en eller ock två likalydande val-
 sedlar, försedda med valbeteckning
 för det andra *valet* eller något av de
 andra valen, skall, med iakttagande
 av vad i *tredje stycket* sägs, angivna
 förhållande icke föranleda, att sedeln
 ogillas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
 1952.

Formulär 1.

Formulär till valsedel, som avses i 24 § sista stycket i kommunala vallagen.

Plats för kartellbeteckning	
Plats för partibeteckning	
Plats för fraktionsbeteckning	
Plats för valbeteckning och valkretsbezeichnung eller endera	

Valsedelns storlek och antal rum å sedeln må lämpas efter behovet. Vänstra sidan är avsedd för landstingsmänna- eller fullmäktignamn och suppleant- eller efterträdarnamn; högra sidan är avsedd för *särskilda* suppleant- eller efterträdarnamn.

Såsom valbeteckning må nedanför namnen vara anbragt en av beteckningarna »Landstingsmannaval», »Kommunalfullmäktigval», »Municipalfullmäktigval», »Stadsfullmäktigval», »Kyrkofullmäktigval för församlingen», »Kyrkofullmäktigval för samfälligheten» eller »Kyrkofullmäktigval för skoldistriktet» eller annan beteckning i ord för ifrågavarande slag av val.

Såsom valkretsbezeichnung må jämväl nedanför namnen vara anbragt beteckning för den valkrets sedeln avser.

I 59 § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen och 23 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 stadgas, att vid val skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken. Jämlikt 59 § förstnämnda lag skall å valsedel ovanför namnen utsättas en, två eller tre beteckningar i ord för viss grupp väljare eller för samverkande sådana grupper eller för viss meningsriktning (väljarbeteckning). Enligt 23 § kommunala vallagen skall å valsedel ovanför namnen utsättas partibeteckning och må vidare förekomma dels ovanför partibeteckningen en kartellbeteckning, dels mellan partibeteckningen och namnen en fraktionsbeteckning.

Slutligen må jämlikt 23 § kommunala vallagen nederst å valsedels framsida vara såsom valbeteckning anbragt en av beteckningarna »landstingsmannaval», »kommunalfullmäktigval», »municipalfullmäktigval», »stadsfullmäktigval», »kyrkofullmäktigval för församlingen», »kyrkofullmäktigval för samfälligheten» eller »kyrkofullmäktigval för skoldistriktet» eller annan beteckning i ord för ifrågavarande val. Lagen om val till riksdagen innehåller däremot icke något stadgande om möjlighet att anbringa valbeteckning.

Jämlikt 79 § lagen om val till riksdagen respektive 25 § kommunala vallagen är valsedel *ogill*:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt;

vilken saknar väljarbeteckning respektive partibeteckning;

vilken upptager väljarbeteckning respektive parti-, kartell- eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen;

vilken upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen; eller

vilken icke upptager något giltigt namn; dock att, i vad avser val till riksdagen, då samtliga namn skola av anledning, som i 80 § andra stycket lagen om val till riksdagen sägs, anses såsom obefintliga, valsedeln likväl skall tillgodoräknas den A-grupp, B-grupp och C-grupp sedeln jämlikt 81 § på grund av sin väljarbeteckning skall tillhöra.

Vidare är jämlikt 25 § kommunala vallagen valsedel *ogill*, vilken upptager valbeteckning å annat ställe än nederst å framsidan.

Från övriga ogiltighetsorsaker torde här kunna bortses.

I skrivelse nr 265 hemställde 1951 års riksdag, under åberopande av konstitutionsutskottets av riksdagen godkända utlåtande, nr 26, i anledning av tre inom riksdagen väckta motioner, I: 38 samt I: 68 och II: 89 att Kungl. Maj:t måtte för 1952 års riksdag framlägga förslag till bestämmelser i vallagarna att beteckning för valkrets eller motsvarande må anbringas å valsedel.

I berörda utlåtande erinrade utskottet till en början om att utskottet i utlåtande, nr 22, vid 1949 års riksdag uttalat, att av gällande bestämmelser följde, att valkretsens (eller motsvarande) namn icke finge anbringas å valsedel. Härefter anförde utskottet följande.

I förevarande motioner erinras bland annat om att vid 1950 års stadsfullmäktigval i Borås ett av de i valet deltagande partierna låtit såsom valbeteckning nederst å partiets valsedlar i tryck anbringa ordet »Stadsfullmäktigval» och därunder orden »Första kretsen» respektive »Andra kretsen», »Tredje kretsen». Vid sammanräkning godkände magistraten dessa sedlar. Besvär anfördes icke över magistratens beslut.

Under den diskussion, som uppstått med anledning av nyssnämnda förhållanden i samband med valet i Borås, har riktigheten av den av konstitutionsutskottet tidigare uttalade meningen om tolkningen av kommunala vallagen i nu förevarande hänseende ifrågasatts. Till stöd för konstitutionsutskottets uppfattning kan anföras, att i det till grund för vallagens regler om valbeteckning liggande departementschefsuttalandet valbeteckning endast omnämnes såsom beteckning i ord för det »slag» av val sedeln avser. Mot utskottets uppfattning kan emellertid invändas, att lagtextens utformning lämnar utrymme för en vidsträcktare tolkning av vad som skall förstås med valbeteckning, i det 23 § kommunala vallagen beskriver valbeteckning såsom beteckning i ord för »ifrågavarande val», att den direkt härmed sammanhängande kassationsbestämmelsen i 25 § förklarar valsedel ogill endast om den upptager valbeteckning å annat ställe än nederst å framsidan samt att den generella kassationsbestämmelsen i paragrafen, att sedel är ogill å vilken finnes något kännetecken som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt, icke kan vara tillämplig i här berörda fall.

Kommunala vallagens regler i förevarande ämne böra vara otvetydiga. En lagändring, som undanröjer den uppkomna tvekan, synes utskottet därför påkallad. Den bör företagas i den av motionärerna angivna riktningen och alltså innebära, att anbringande av valkrets-beteckning för andrakammarval och motsvarande beteckning för kommunalval uttryckligen medges i respektive vallagar. En sådan ändring är desto mera önskvärd, som det kan vara lämpligt, att väljarna å sedlarna erhålla anvisning om den valkrets för vilken sedlarna äro avsedda. Med bestämmelser av dylikt innehåll kan också, i den mån partierna komma att begagna sig av dessa, risken för kassation av valsedlar på grund av frånvaron av giltigt namn minskas. Denna kassationsrisk har särskilt kunnat konstateras för röstning å annan ort än den, där väljaren är upptagen i röstlängden. I statistiska centralbyråns redogörelse för andrakammarvalen 1948 upplyses sålunda, att av de inför röstmottagare avgivna rösterna den utan jämförelse vanligaste kasseringsorsaken var saknaden av giltigt namn, och det tillfogas, att väljarna i dessa fall synbarligen använt valsedlar från de valkretsar, inom vilka de befunnit sig vid röstningstillfället; antalet inför röstmottagare avgivna valsedlar, som av sagda anledning kasserats, uppgick vid valet till omkring 2 400 i hela riket.

Den lagändring i motionernas syfte, som utskottet alltså förordade, synes utskottet höra föregås av en närmare utredning inom vederbörande departement, varvid jämväl en översyn av vallagarnas kassationsregler borde företagas.

Med anledning av riksdagens framställning upprättades i justitiedepartementet en *promemoria* i ämnet.

I promemorian uttalades på närmare anförda skäl att något fog knappast finnes för tvekan om att enligt gällande rätt valsedel, varå anbragts valkrets-beteckning, vore ogiltig. En lagstiftning i den av riksdagen åsyftade

riktningen vore önskvärd till förhindrande av att valsedlar i betydande utsträckning bleve kasserade på den grund att de avsåge annan valkrets än den väljaren tillhörde och icke upptoge inom väljarens valkrets giltiga namn. Å andra sidan måste tillses, anfördes det i promemorian, att lagändringen icke utformades på ett sådant sätt att i stället andra kassationsgrunder tillkomme. Härom anfördes närmare följande.

Det bör således icke komma i fråga att göra föreskriften om valkretsbe-teckning obligatorisk. Men även om föreskriften göres fakultativ, uppkomma vissa kassationsproblem. Om valsedel får förseas med valkretsbe-teckning, uppkommer nämligen fråga, huruvida den skall ogillas, om den enligt valkretsbe-teckningen avser annan valkrets än den, för vilken den avgivits, men den eljest icke är ogiltig. Användande av valsedel med felaktig valbe-teckning torde för närvarande utan särskild föreskrift föranleda kassering med undantag för vissa fall vid val som förrättats i samband med varandra. Kassation på grund av felaktig valkretsbe-teckning på valsedeln kunde befa-ras komma att bli av större betydelse än den kassation som för närvarande måste ske vid användande av valsedlar som avse annan valkrets — på grund av att de icke upptaga något giltigt namn — eller annat val. Problemet är av särskild betydelse beträffande kommunalval inom en stor kommun med flera valkretsar, eftersom vid kommunalval valbarheten icke hänför sig till valkretsen utan till kommunen eller motsvarande. Valsedeln skulle därför kunna vara giltig ur synpunkten av att den upptar valbara namn, även om felaktig valkretsbe-teckning använts därför. Ett medgivande att förse valsedel med valkretsbe-teckning skulle — som nämnts — syfta till att i möjligaste mån förhindra avlämnande av valsedlar, som icke äro giltiga, och felaktig valkretsbe-teckning torde därför icke böra föranleda att valsedeln skall an-ses ogiltig. Av det sagda framgår dock att särskild föreskrift härom torde vara erforderlig.

En föreskrift av den innebörd sålunda angivits upptogs i ett vid prome-morian fogat lagförslag såsom ett nytt andra stycke i 25 § kommunala val-lagen. För andrakammarvalen föreslogs däremot ingen motsvarande före-skrift, enär en valsedel med felaktig valkretsbe-teckning vid dessa val enligt uttalande i promemorian regelmässigt vore ogiltig på grund av att den icke upptoge något giltigt namn. Rörande uttrycket »annan valkrets» i det nya stadgandet uttalades i promemorian, att därmed tydligen i första hand av-såges annan valkrets inom samma valområde (landstingsområde, kommun) för samma val men att stadgandet också täckte det fallet att valkretsbe-teckningen gällde annat val.

Beträffande platsen å valsedeln för valkretsbe-teckningen föreslogs i pro-memorian, att såväl i lagen om val till riksdagen som i kommunala vallagen skulle stadgas, att valkretsbe-teckningen skulle utsättas nedanför namnen. Beträffade kommunala val syntes det vara ligkiltigt i vilken ordning valbe-teckning och valkretsbe-teckning komme — be-teckningarna förefölle också böra kunna kombineras, t. ex. »stadsfullmäktigval i X valkrets». Utsattes valkretsbe-teckning annorstädes än under namnen, borde det enligt prome-morian utgöra kassationsanledning.

De ifrågasatta lagändringarna och vissa i samband därmed föreslagna redaktionella jämkningar av 23 och 25 §§ kommunala vallagen upptogs i ett

vid promemorian fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 59 och 79 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen och till lag angående ändrad lydelse av 23 och 25 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253). Förslaget innebar jämväl vissa kompletteringar av de i 59 § lagen om val till riksdagen och 24 § kommunala vallagen omnämnda formulären till valsedlar.

Lagändringarna föreslogos skola träda i kraft den 1 juli 1952.

Över promemorian hördes överståthållarämbetet samt vissa länsstyrelser, magistrater och organisationer. Flertalet av dessa tillstyrkte de remitterade förslagen helt eller med allenast smärre invändningar.

Stockholms magistrat har ansett betydelsen av reformen för de i Stockholm förrättade andrakammarvalen icke böra överskattas, enär en väljare som å valdagen befunne sig å annan ort och av valkretsbeteckningen å där tillgängliga valsedlar funne att dessa icke gällde för hans egen valkrets, i allmänhet torde sakna möjlighet att förskaffa sig en för honom användbar valsedel eller själv skriva en valsedel som kunde påräknas bliva godkänd. Magistraten anför vidare:

Förhållandet är något annorlunda i avseende å stadsfullmäktigvalen, på grund därav att staden vid dessa är uppdelad i flera valkretsar. I någon utsträckning brukar det förekomma, att valsedlar, som av vederbörande politiska parti avsetts för viss valkrets, avlämnas jämväl av väljare, tillhörande annan valkrets inom staden. Med hänsyn till valbarhetsbestäm- melserna blir emellertid en sådan valsedel icke ogill; och antalet dylika valsedlar brukar för övrigt vara obetydligt i jämförelse med vederbörande partis för den ifrågavarande valkretsen avsedda röstsedlar, varför någon konkurrens mellan de å de skilda sedlarna förekommande namnen sällan uppkommer. Det synes således som om något större praktiskt värde ej heller såvitt angår stadsfullmäktigval i Stockholm skulle kunna tillmätas den i promemorian förordade principen. — Mer betydelsefull torde densamma bliva för kyrkofullmäktigvalen i Stockholm med hänsyn dels därtill, att endast inom vederbörande församling boende personer äro valbara till kyrko- fullmäktige, vilket medför att en inom viss församling avlämnad men för annan församling avsedd valsedel blir ogill, dels ock därtill att valkretsarna äro avsevärt mindre och röstningsfrekvensen lägre än vid andra val. De för- månliga verkningarna av att valsedlarna förses med valkretsbeteckning så- som ett observandum åt väljarna kunna därför bliva mer framträdande vid valen av kyrkofullmäktige än vid de övriga valen.

Några remissmyndigheter ha ansett anledning saknas att i fråga om reg- leringen av verkan därav, att valsedel försetts med valkretsbeteckning av- seende annan valkrets än den som väljaren tillhör, göra skillnad mellan de båda vallagarna och därför förordat, att även i lagen om val till riks- dagen upptoges ett stadgande att berörda förhållande icke skulle göra en valsedel ogiltig. *Överståthållarämbetet* har däremot ansett, att valsedel med felaktig valkretsbeteckning bör vid andrakammarval kasseras även om sedeln skulle upptaga inom väljarens valkrets giltiga namn.

I fråga om kommunala val har *överståthållarämbetet* ansett, att i de fall då valkretsen ej sammanfaller med valområdet, d. v. s. det område inom

vilket de å en valsedel upptagna namnen äro valbara, det för väljarna vore av större värde att å valsedeln angåves valområdet än att valkretsen vore angiven. Härom har ämbetet anfört följande.

Intresset att upplysa väljarna därom, att valsedel är gällande endast inom visst område, har främst avseende å poströstning å annan ort än hemorten. Ur denna synpunkt är det vid kommunalval likgiltigt, om valkretsen angives på valsedel eller icke; det väsentliga är i stället det område, inom vilket namnen å valsedeln äro valbara. Vägande skäl synas således tala för en föreskrift, att vid kommunalval må å valsedel angivas det område — landstingsområde, stad, annan kommun, municipalsamhälle eller församling — som valsedeln avser. Med en sådan bestämmelse skulle full likformighet komma att råda mellan bestämmelserna i de båda vallagarna; valsedel med beteckning, avseende annat valområde än det väljaren tillhör, skulle kunna ogillas på grund av samma skäl som åberopats till stöd för motsvarande uppfattning i fråga om felaktig valkrets-beteckning vid andrakammarvalen, och den i promemorian föreslagna särbestämmelsen i kommunala vallagen — avseende det fall att valsedel försetts med beteckning å annan valkrets än den väljaren tillhör — skulle kunna undvaras. — Vad nu anförts utesluter givetvis icke, att för landstingsområden samt sådana kommuner och församlingar, som äro indelade i valkretsar, kan tillåtas att — jämte valområdet — valkrets angives å valsedel.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har framhållit, att det syns länsstyrelsen för tydlighetens skull lämpligt att uttalande i någon form utanför lagtexten gjordes därom, att i de fall, då särskild valkretsindelning ej gjorts för fullmäktigval, kommunen — församlingen, municipalsamhället — utgör valkrets.

Departementschefen har i anslutning till den i departementspromemorian uttalade uppfattningen framhållit, att det enligt gällande rätt icke torde vara tillåtet att vid andrakammarval eller kommunalval å valsedel anbringa beteckning för den valkrets, valsedeln avser. Det har emellertid syns departementschefen vara av värde att vid såväl andrakammarvalen som kommunalvalen införandet av valkrets-beteckning å valsedeln tillåtes. I propositionen föreslås därför att i lagen om val till riksdagen och i kommunala vallagen införas ett stadgande om att nedanför namnen å valsedeln må vara som valkrets-beteckning anbragt beteckning för den valkrets sedeln avser.

Rörande innebörden av begreppet valkrets anför departementschefen följande.

Först torde innebörden av begreppet valkrets böra bestämmas. Med valkrets förstås sålunda i allmänhet ett sådant område — kommun, del av kommun, grupp av kommuner eller på annat sätt avgränsat område — som utser det organ som skall väljas eller del av detta organ. Terminologien i lagen om val till riksdagen överensstämmer härmed. Enligt lagen om val till riksdagen indelas riket i tjuguatta valkretsar. För varje sådan valkrets väljes ett visst antal riksdagsledamöter. Ordalagen i de kommunala författningarna äro emellertid i viss mån avvikande. Landstingsområde är alltid indelat i valkretsar. Municipalsamhälle får däremot ej indelas i valkretsar och stads- och landskommuner med högst 10 000 invånare få ej indelas i valkretsar för stads- och kommunalfullmäktigval. Be-

teckningen valkrets har alltså givits endast åt del av kommun, ej åt kommun som icke är »indelas i valkretsar». Icke desto mindre måste också sådan kommun, i överensstämmelse med den nyss angivna allmänna definitionen, anses utgöra valkrets.

I den av överståthållarämbetet väckta frågan om rätt att å valsedel angiva valområdet, har departementschefen funnit övervägande skäl tala för att också i fråga om de kommunala valen uppgiften på valsedeln bör avse den valkrets valsedeln gäller. Uppenbarligen föreläge intet hinder att utforma denna beteckning så att därav också valområdet framginge. Ofta kunde tydligen valkretsen icke betecknas utan samtidigt angivande av valområdet.

Beträffande spörsmålet om reglering av verkan av felaktig valkretsbeteckning uttalade departementschefen följande.

Promemorieförslaget innebär dessutom i fråga om kommunala val ett stadgande att den omständigheten att valsedel försetts med valkrets-beteckning avseende annan valkrets än den som väljaren tillhör icke skall föranleda att valsedeln ogillas. Något motsvarande stadgande har icke upptagits för andrakammarvalens del. Skälet härtill är enligt promemorian att valsedel avseende annan valkrets vid sådant val regelmässigt är ogill på grund av att den saknar giltigt namn. Jag ansluter mig till denna ståndpunkt.

Det i promemorian gjorda uttalandet, att med uttrycket »annan valkrets» i det föreslagna stadgandet i första hand avsåges annan valkrets inom samma valområde men att stadgandet också täckte det fallet att valkrets-beteckningen gällde annat val, torde enligt departementschefen vara riktigt.

I anledning av att några länsstyrelser berört det fallet, att å valsedel i stället för valkrets kommit att anges valdistrikt eller att valkrets-beteckningen icke fullt otvetydigt utvisar vilken valkrets som avses, uttalar departementschefen att dessa fall i regel synas vara att jämställa med dem, då valkrets-beteckning avseende annan valkrets blivit begagnad; ogiltighet skulle i enlighet härmed icke föreligga. Tydligt vore emellertid att beteckning kunde vara sådan att stadgandet om märkning av valsedel kunde vara tillämpligt och att ogiltighet alltså på den grund föreläge. Någon anledning att i förevarande sammanhang närmare ingå på dessa spörsmål har departementschefen emellertid icke ansett föreligga.

Utöver de i promemorian föreslagna ändringarna i vallagarna har i propositionen gjorts en formell ändring i 56 § 4 mom. lagen om val till riksdagen.

Utskottet. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen begärde föregående års riksdag hos Kungl. Maj:t framläggande för nu innevarande riksdag av förslag till bestämmelser i lagen om val till riksdagen och i kommunala vallagen att beteckning för valkrets eller motsvarande må anbringas å valsedel. Genom förevarande proposition uppfylles denna begäran. Med de framlagda lagförslagen åsyftas alltså att bereda väljarna en otvetydig rätt att vid andrakammarval och kommunala val å valsedel utsätta valkrets-beteckning utan att anbringandet därav blir obligatoriskt.

Mot de av Kungl. Maj:t i propositionen framlagda lagförslagens tekniska

utformning har utskottet ej funnit anledning till erinran. Med hänsyn till det lagtekniska samband, som råder mellan förevarande proposition och den till utskottet jämväl hänvisade propositionen nr 175, varöver utskottet denna dag avgiver utlåtande, nr 22, har utskottet emellertid funnit de föreslagna ändringarna i lagen om val till riksdagen böra träda i kraft omedelbart efter utfärdandet.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A) att riksdagen — med bifall i denna del till propositionen — måtte antaga förslaget till lag angående ändrad lydelse av 23 och 25 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) samt av det i 24 § samma lag angivna formuläret;

B) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 56 § 4 mom. samt 59 och 79 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen — måtte för sin del antaga nämnda lagförslag med den ändringen, att bestämmelsen om lagens ikraftträdande erhåller följande lydelse:

Denna lag träder omedelbart i kraft.

Stockholm den 6 maj 1952.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Gustav Emil Andersson, Herlitz, Lindén, Hällgren*, Fritiof Karlsson, Fritjof Thun* och Georg Pettersson*; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, Norén, Spångberg, Jonsson i Haverö, Olsson i Mora och Larsson i Julita.

* Ej närvarande vid justeringen.